

Bij de vlakdekkende SNL-karteringen is het belangrijk om ook de looproute vast te leggen.

bron: Gerdien Bos

foto: Wim Jansen

Vuurlibel

Haal meer uit SNL-faunakarteringen

In natuurterreinen worden steeds vaker inventarisaties uitgevoerd. Het verzamelen van faunawaarnemingen kan tegenwoordig op veel verschillende manieren. Er zijn allerlei apps beschikbaar waarmee je het veld in kunt gaan, en wie liever notities maakt op papier heeft voor het invoeren van waarnemingen keuze uit verschillende invoerportalen. Maar hebben al die apps hetzelfde resultaat? En als je als terreinbeheerder professioneel waarnemingen verzamelt of laat verzamelen, bijvoorbeeld voor de SNL-monitoring, maakt het dan uit hoe de waarnemingen opgeslagen worden?

— Gerdien Bos & Chris van Swaay
(De Vlinderstichting), Albert de Jong,
Dirk Zoetebier & Gerard Troost
(Sovon Vogelonderzoek Nederland)

> Nederlandse waarnemingen worden zoveel mogelijk bij elkaar gebracht in de Nationale Data-bank Flora en Fauna (NDFF). Sinds de komst van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) zijn er globaal gezien twee typen faunawaarnemingen die in de NDFF terechtkomen:

- waarnemingen die verzameld zijn volgens een vast protocol binnen een landelijk meetnet van het NEM of binnen het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL);
- losse waarnemingen die niet zijn verzameld volgens een bepaald protocol, maar bijvoorbeeld via Waarneming.nl of Telmee.

Daarnaast zijn er natuurlijk nog allerhande datasets van kleine of grote onderzoeken waaraan ook een bepaald protocol ten grondslag heeft gelegen, maar deze datasets blijven vaak in een Exceltabel op iemands computer staan of komen in de NDFF terecht als losse waarnemingen.

De kracht van een protocol

De waarnemingen die zijn verzameld volgens één van de gestandaardiseerde protocollen binnen het NEM, hebben een aantal voordelen. Omdat het protocol bepaalde voorwaarden omschrijft, weet je precies binnen welke kaders is geteld. Bovendien worden bij de waarnemingen extra gegevens vastgelegd zoals weersomstandigheden en tijd op

de dag. Omdat het bezochte gebied bij elke telling exact hetzelfde is (een vooraf vastgelegd transect of plot), kun je veranderingen in de tijd meten. En omdat is voorgeschreven dat de gehele soortgroep wordt geteld, is het mogelijk om achteraf nul-waarnemingen te genereren voor de soorten uit de soortgroep die niet zijn waargenomen. Het is namelijk ook belangrijk om te weten welke soorten er niet zijn aangetroffen, maar waar wel op is gelet. Deze voorwaarden maken het mogelijk om per soort populatietrends te berekenen. Hiermee kunnen vragen worden beantwoord als: 'Gaat deze soort in Nederland in aantallen achteruit?' of 'Doet deze soort het in de duinen beter dan op de heide?'. En bijvoorbeeld ook: 'Wat is het effect van sinusbeheer op dagvlinders?'.

Bij het NEM zijn er verschillende databases waarin de waarnemingen worden opgeslagen. Deze worden beheerd door de soortenorganisaties. Het is dan ook altijd nodig dat een teller zich heeft geregistreerd bij een soortenorganisatie en dat een transect of plot is vastgelegd. Binnen de betreffende database blijft alle informatie bij elkaar en van daaruit wordt het gelabeld doorgezonden naar de NDFF. Een belangrijk aandachtspunt is dat veel metadata (zoals weersomstandigheden) niet meegaan naar de NDFF, omdat de digitale structuur dit nog niet toelaat. Ook worden de

waarnemingen van één telling niet als "pakketje" in de NDFF opgeslagen, maar als losse waarnemingen.

SNL-monitoring

De waarnemingen die verzameld worden binnen het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL-monitoring), worden ook verzameld volgens een protocol. Het doel is om een beeld te krijgen van de verspreiding van de soorten binnen een bepaald gebied en daarvoor is de vlakdekkende inventarisatiemethode heel geschikt. Er is echter niet vastgelegd hoe de gegevens opgeslagen moeten worden, en daar gaat het helaas vaak fout. Niet altijd wordt bij het uploaden naar de NDFF het protocol 12.205 (Uniforme werkwijze monitoring natuurnetwerk) aan de waarnemingen gekoppeld. Het resultaat daarvan is dat de data als losse waarnemingen in de NDFF terechtkomen. Soms worden de gegevens ook samengevat per jaar, waarmee de teldatum verloren gaat. Ook wordt de looproute vaak niet bij de waarnemingen opgeslagen. Daarmee raakt een belangrijk stuk informatie kwijt, namelijk in welke hectarehokjes wel is gelopen, maar de soort niet is gezien (nulwaarnemingen). Ten slotte wordt niet vastgelegd welke

soorten zijn geïnventariseerd. Het minimum is de set aan doelsoorten per beheertype, maar achteraf is vaak niet duidelijk of alleen deze doelsoorten zijn geteld of dat ook de andere soorten van een soortgroep zijn meegenomen.

De oplossing voor het vastleggen van SNL-data

Door al de informatie van de telling en het protocol goed op één plek vast te leggen, voorkom je als terreinbeheerder dat er gegevens kwijtraken die later belangrijk blijken in een analyse. Dat kan nu nog niet in de NDFF. Er is bijvoorbeeld geen mogelijkheid om de tellingen als "pakker" in de NDFF op te slaan met de looproute erbij en informatie over welke soorten uit de soortgroep volledig zijn geteld. Er is ook geen andere centrale database voor het bewaren van SNL-gegevens. Terreinbeheerders of overheden moeten er dus zelf zorg voor dragen dat de data op een verantwoorde manier bewaard worden. Voor vogels geldt dat de BMP-methode van Sovon (broedvogelmonitoring) wordt gebruikt voor SNL. Inventariseerders voeren die gegevens in via de app Avimap. Voor de andere faunagroepen die vereist zijn binnen SNL (dagvlinders, libellen en sprinkhanen), was er

Bij tellingen voor het Netwerk Ecologische Monitoring weet je precies binnen welke kaders is geteld.

foto: Marcel van Kammen

tot voor kort nog geen goede database om tellingen volgens het protocol in te voeren. Sinds kort kan dat wel heel gemakkelijk via de LiveAtlas van Sovon. Per telling kan de waarnemer aangeven welke soortgroepen compleet zijn geteld (alle soorten van de desbetreffende soortgroep) en welke niet. Zo wordt alle belangrijke en voor SNL benodigde informatie bij elkaar opgeslagen en veilig bewaard. Tegelijk met de tellingen wordt ook de looproute opgeslagen. Voor eventuele analyses achteraf zijn de gegevens via een export in het account van de waarnemer gemakkelijk te downloaden. Het enige wat je hiervoor nodig hebt, is een (direct zelf aan te maken) account bij Sovon, daarna kun je de LiveAtlas-app overal in Nederland en op elk gewenst moment gebruiken.

Meer mogelijkheden met SNL-data
Recent is er een methode ontwikkeld om SNL-data te verrijken met data uit het NEM (bosgroepen. nl/wp-content/uploads/2021/02/Pilot-combineren-SNL-en-NEM-data-dagvlinders_def.pdf). De dagvlinderwaarnemingen die worden verzameld binnen het NEM op meer dan duizend vlinderrou-tes in heel Nederland, leveren relevante informatie op om SNL-data beter te interpreteren. Zo kan bijvoorbeeld worden beoordeeld of verschillen tussen twee SNL-inventarisaties in hetzelfde gebied daadwerkelijk iets zeggen over de voor- of achteruitgang van soorten. Ook geeft de methode inzicht in oorzaken: de vergelijking van de trend in de onderzoeksgebieden met de regionale trend zegt iets over of de oorzaak van die veranderingen lokaal is (bijvoorbeeld het uitgevoerde beheer) of het gevolg van gebiedsoverschrijdende zaken zoals klimaatverandering of stikstofdepositie. Om dit soort analyses uit te kunnen voeren, is het goed opslaan van alle benodigde informatie cruciaal. Zonder looproutes en zonder indicatie of de gehele soortgroep is geteld, is zo'n analyse niet goed te doen.

Toekomstbestendig
Bij het verzamelen van faunagegevens is het belangrijk om van tevoren na te denken wat het doel is van de inventarisatie, welke methode daar het beste bij past en hoe de gegevens opgeslagen worden. Het beste is om aan te sluiten bij een bestaande inventarisatiemethode binnen het NEM. Kijk voor meer informatie daarover op of op de websites van de soortenorganisaties. Het mes snijdt dan aan twee kanten: de gegevens maken deel uit van een landelijk meetnet en worden meegenomen in de landelijke analyses, én de landelijke gegevens bieden een kader waarin je eigen gegevens beter geïnterpreteerd kunnen worden (bijvoorbeeld: geen wonder dat je die soort niet veel hebt aangetroffen, want die heeft toevallig een slecht jaar). Bij SNL-inventarisaties is het belangrijk om er goed op te letten dat alle benodigde gegevens (zoals de looproutes, maar ook de exacte datum en welke soorten in welk perceel zijn geteld) goed worden opgeslagen. Het maakt dus bijzonder veel uit welke app daarvoor wordt gebruikt. Sla je alle waarnemingen als puntwaarneming op in ObsMapp, dan komen ze allemaal als losse

waarnemingen in de NDFF en heb je later geen enkele informatie meer over de gelopen route en over de soorten die niet zijn waargenomen. Gebruik je LiveAtlas voor de tellingen van dagvlinders, libellen en sprinkhanen, dan blijft alle informatie netjes bij elkaar en kunnen we daar zelfs over vijftig jaar nog analyses mee doen waarvan we nu alleen nog maar kunnen dromen. Denk bijvoorbeeld aan het op lokale schaal inzichtelijk maken wat de effecten zijn van bepaalde beheer-maatregelen. Dat willen we toch allemaal?<

gerdien.bos@vlinderstichting.nl

foto Haney van Diek

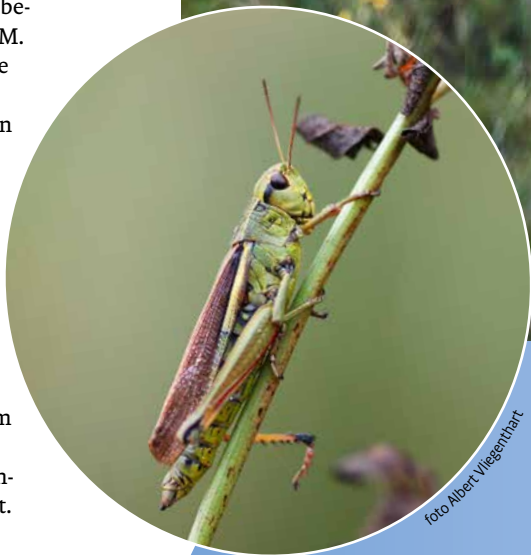
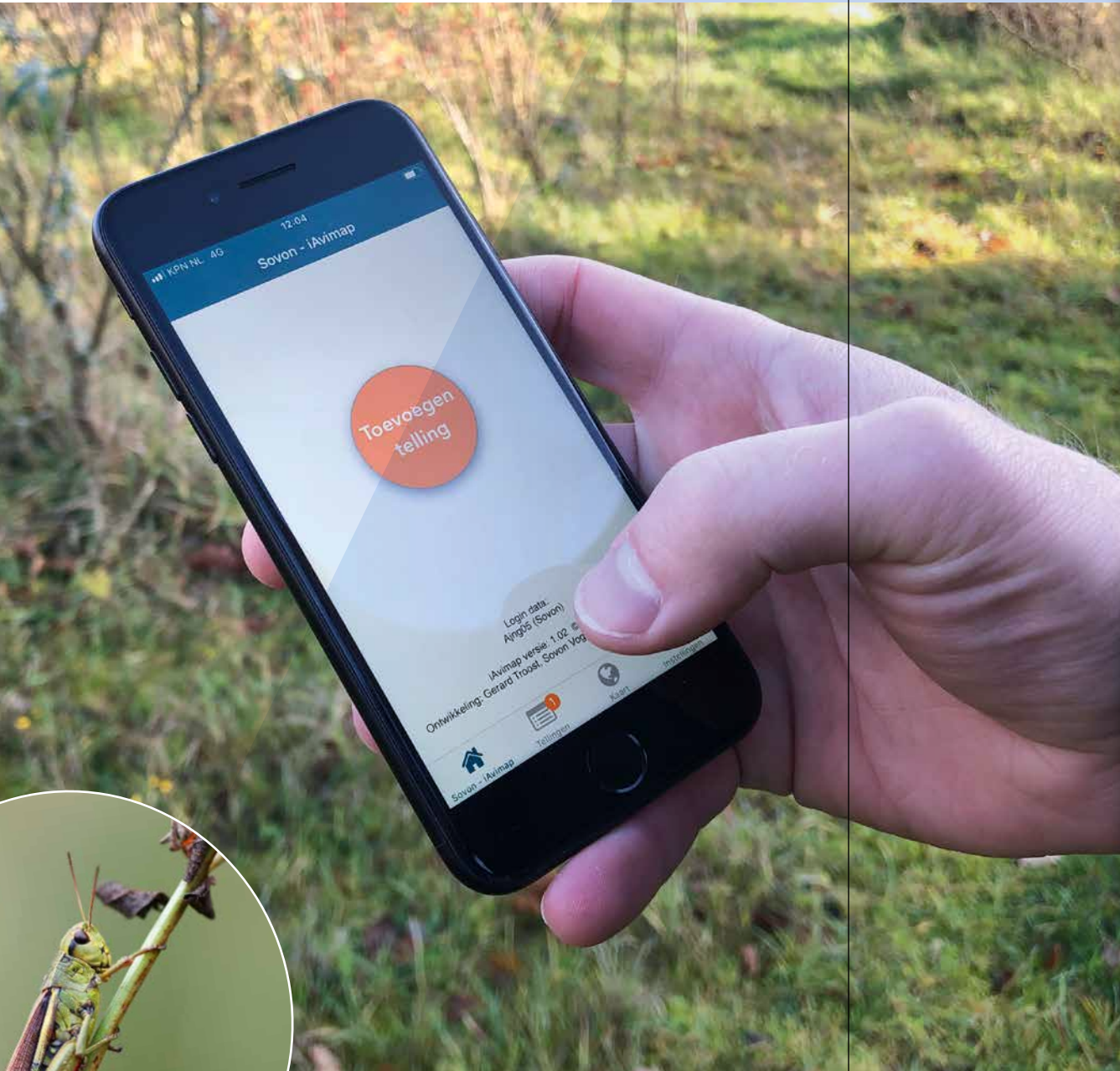

foto Albert Vliegenhart

Moerassprinkhaan

In de app Avimap wordt de SNL-telling als een complete telling opgeslagen, inclusief looproute.

De app LiveAtlas

LiveAtlas van Sovon is erg geschikt voor het doen van SNL-inventarisaties van dagvlinders, libellen en sprinkhanen. LiveAtlas is een onderdeel van de app Avimap. In de app leg je op een eenvoudige manier je looproute en al je waarnemingen vast. Zo houd je een complete lijst van soorten en aantallen van de geselecteerde soortgroep(en) bij. In Avimap is ook de kaart met kilometerhokken zichtbaar. De app is gratis en zowel in Android als in iOS te gebruiken.
Meer informatie: www.sovon.nl/tellen/telprojecten/liveatlas.

Telling overzicht

Telling van 17-05-2022 14:26 t/m 17-05-2022 16:33 [Bewerk kopgegevens](#)

Kilometerhok: 44-43-33 Terheijden, Noord-Brabant

Tellingtype: **Variabele tijd / dekking**

Teller: **Gerdien Bos**

Radius: **732m**

Bron: iAvimap 1.27, session 500091

Track: **6016 meter, [kml](#)**

Ingevoerde soorten	
Soortnaam	Aantal
Bont Zandoogje	1
Distelvlinder	1
Hooibeestje	74
14:26 Hooibeestje	1 bewerk verwijder foto
14:29 Hooibeestje	1 bewerk verwijder foto
14:31 Hooibeestje	1 bewerk verwijder foto
14:33 Hooibeestje	1 bewerk verwijder foto
14:34 Hooibeestje	1 bewerk verwijder foto
14:36 Hooibeestje	1 bewerk verwijder foto
14:39 Hooibeestje	1 bewerk verwijder foto
14:39 Hooibeestje	1 bewerk verwijder foto
14:40 Hooibeestje	1 bewerk verwijder foto
14:44 Hooibeestje	1 bewerk verwijder foto

Waargenomen soorten	
Soort	max brc
1 Bont Zandoogje	A info
1 Distelvlinder	A info
74 Hooibeestje	A info >5
10 Icarusblauwtje	A info
1 Kleine Vos	info A info
13 Klein Geaderd Witje	A info >5
11 Blauwe Breedscheenjuffer	info S info
9 Gewone Oeverlibel	A info
3 Glassnijder	A info
1 Grote Keizerlibel	A info
27 Lantaarntje	A info
2 Variabele waterjuffer	A info
9 Viervlek	A info
13 soorten 'aanwezig'	
Groen: bijzonder of onbekend in dit kilometerhok	
Blauw: bijzonder in deze periode	
Oranje: hoog aantal voor deze soort	

